

KRIMINALINĖS ŽVALGYBOS DUOMENŲ PANAUDOJIMO LEGITIMUMAS TIRIANT TARNYBINIUS IR (AR) DRAUSMINIUS NUSIŽENGIMUS

Dovilė Šakalienė

Mykolo Romerio universitetas

Teisės mokykla

Baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso institutas

El. p. dosakaliene@stud.mruni.eu

Pateikta 2021 m. rugsėjo 21 d., parengta spaudai 2021 m. gruodžio 30 d.

DOI: 10.13165/JUR-21-28-2-04

Santrauka. Straipsnyje siekiama atskleisti kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo tiriant tarnybinius ir (ar) drausminius nusižengimus legitimumo problemas. Nagrinėjant šias problemas remiamasi visuminiu teisėtyros požiūriu. Visuminis teisėtyros požiūris pasirinktas siekiant atlikti kokybinį tyrimą, kitaip tariant, ne tik identifikuoti atskiras minėtų duomenų panaudojimo legitimumo problemas, bet jas sujungti į visumą, leisiančią pagrįstai atsakyti į svarbiausią šios publikacijos klausimą – ar kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimas tiriant tarnybinius ir (ar) drausminius nusižengimus yra teisėtas.

Vadovaujantis visuminiu teisėtyros požiūriu minėtas duomenų panaudojimas analizuojamas taikant ne tik doktrininiams, bet ir socialiniams bei aksiologiniams tyrimams būdingus metodus. Remiantis jais, kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo legitimumas analizuojamas nustatant kriminalinės žvalgybos pradinį tikslą, tikslo kaitos priežastis ir pagrįstumą bei tokių duomenų panaudojimo galimybes baudžiamojo proceso paralelėje.

Reikšminiai žodžiai: kriminalinė žvalgyba, tarnybiniai ir (ar) drausminiai nusižengimai, baudžiamasis procesas, teisėkūrai keliami reikalavimai, duomenų panaudojimas.

Įvadas

Kriminalinė žvalgyba nuo pat jos atsiradimo pradžios, kai dar buvo vadinama operatyvine veikla, buvo nuolatinis teisės tyrėjų ir teisės praktikų diskusijų objektas. Dalis ją nagrinėjusių autorių savo publikacijose reiškė jai simpatijas teigdami, kad kriminalinė žvalgyba užtikrina tobulesnį nusikalstamos veikos atskleidimą bei ištyrimą ir kartu yra nepakeičiama galimybė kokybiškiau parengti bylą teismui nagrinėjimui¹, kad kriminalinė žvalgyba ir ikiteisminis tyrimas apskritai negali funkcionuoti vienas be kito², ir galiausiai – kad ši veikla yra viena specifinių teisinių žmogaus, visuomenės ir valstybės apsaugos priemonių³, todėl kriminalinė žvalgyba, kaip kovos su nusikalstamumu priemonė ir informacijos rinkimo instrumentas, yra būtina ir turi būti įgyvendinama kuo efektyviau tiek tobulinant jos teisinį reglamentavimą, tiek metodus ir formas⁴. Kita autorių dalis kriminalinei žvalgybai reiškė akivaizdžią kritiką perspėdami, kad šiai veiklai būdingas neaiškus teisinis reguliavimas⁵, sunkiai suderinamas su bendraisiais proporcingumo, teisės aktų apibrėžtumo, aiškumo ir prieinamumo reikalavimais⁶, pastebėdami, jog tokią veiklą reguliuojantis atskiras įstatymas, dėl savarankiško dalyko neturėjimo ir galimybės jo normas perkelti į kitus teisės aktus, nėra apskritai reikalingas⁷ bei atkreipdami dėmesį, kad kriminalinei žvalgybai, kaip ir kiekvienai slaptos priežiūros sistemai, yra būdinga piktnaudžiavimo grėsmė⁸.

- 1 Petras Ancelis, *Baudžiamojo proceso ikiteisminis etapas* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009), 15.
- 2 Stanislovas Liutkevičius, „Operatyvinės veiklos ir ikiteisminio tyrimo santykis: teoriniai ir praktiniai aspektai“ (pranešimas konferencijoje – diskusijoje „Būti ar nebūti: Operatyvinės veiklos įstatymo vieta Lietuvos teisinėje sistemoje“, Vilnius, 2006), Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. balandžio 3 d., http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=5272&p_d=56516&p_k=1.
- 3 Darius Petrošius, „Operatyvinės veiklos įstatymo raida žmogaus teisių apsaugos kontekste“, *Jurisprudencija* 63 (2004): 135.
- 4 Vladimiras Andrejevas, „Profesionalus operatyvinis tyrimas – ikiteisminio tyrimo garantas“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* 6 (2011): 38.
- 5 Mindaugas Lankauskas, Matas Mulevičius ir Salomėja Zaksaitė, *Teisės į privatumą, minties, sąžinės, religijos laisvę ir saviraišką užtikrinimo problemos: mokslo studija* (Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2013), 13.
- 6 Petras Tarasevičius, „Techninių priemonių naudojimo kriminalinėje žvalgyboje teisėtumo problemos“, *Teisė* 105 (2017): 96.
- 7 Gintaras Goda, „Operatyvinės veiklos teisinio reguliavimo tendencijos ir perspektyvos“, *Teisė* 58 (2006): 76.
- 8 Aurelijus Gutauskas, „Kriminalinė žvalgyba ir privatus gyvenimas“, *Teisė* 113 (2019): 11.

Iki šiol kriminalinė žvalgyba (kaip ir anksčiau vykdyta operatyvinė veikla) buvo tirta įvairiais pūjviais, tačiau nagrinėjant Lietuvos teisės mokslo literatūrą⁹ išsiaiškinta, kad vis dar itin trūksta tyrimų, susijusių su kriminalinės žvalgybos metu surinktų duomenų panaudojimu tiriant tarnybinius ir (ar) drausminius nusižengimus¹⁰. Mokslinių tyrimų apžvalga taip pat leido nustatyti, kad tiriant tiek kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo, tiek kitus šios veiklos aspektus stokojama visuminio požiūrio. Kriminalinė žvalgyba daugiausia nagrinėta taikant formaliuosius (doktrininius) teisės tyrimo metodus, analizuojant kriminalinės žvalgybos veiklą reguliuojančius teisės aktus Baudžiamojo proceso kodekso¹¹ ir retesniais atvejais – Konstitucijos¹² normų (ypač retais atvejais – jos dvasios) kontekste. Kitaip tariant, tiriant kriminalinės žvalgybos teisinio reguliavimo legitimumą neretai apsiribojama techniniu anksčiau galiojusio Operatyvinės veiklos¹³ ir dabar galiojančio Kriminalinės žvalgy-

-
- 9 Vladimiras Andrejevas, „Profesionalus operatyvinis tyrimas – ikiteisminio tyrimo garantas“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* 6 (2011); Linas Belevičius, „Techninių priemonių panaudojimo tiriant nusikaltimus teisinis reguliavimas“, *Jurisprudencija* 29 (21) (2002); Gediminas Bučiūnas, *Slaptas sekimas. Teisinis reglamentavimas ir praktiniai aspektai* (Vilnius: VĮ Registrų centras, 2012); Karolis Jovaišas, „Informacijos apie privatų gyvenimą rinkimo teisėtumo kriterijai“, *Teisės problemos* 2 (2004); Raimundas Jurka, „Provokacija kaip priemonė renkant įrodymus teisme“, *Jurisprudencija* 20, 1 (2013); Ernestas Lipnickas, „Kriminalistinis neviešų tyrimo veiksmų integracijos į Lietuvos baudžiamąjį procesą vertinimas“, *Jurisprudencija* 76, 68 (2005); Laurynas Pakštaitis, „Nusikalstamą veiką imituojančio elgesio modelio taikymas tiriant kyšininkavimo nusikaltimus“, *Jurisprudencija* 23, 15 (2001); Artūras Panomariovas ir Tomas Rudzkiš, „Baudžiamojo proceso ir operatyvinės veiklos sąveika“, *Jurisprudencija* 17, 9 (2000); Darius Petrosius, „Operatyvinės veiklos įstatymo raida žmogaus teisių apsaugos kontekste“, *Jurisprudencija* 63, 55 (2004); Lijana Štarienė, „The Limits of the Use of Undercover Agents and the Right to a Fair Trial under Article 6(1) of the European Convention on Human Rights“, *Jurisprudencija* 117, 3 (2009); Darius Štītis ir Marius Laurinaitis, „IP telefonija – iššūkis elektroninių ryšių kontrolės, siekiant iširti nusikaltimus, teisiniam reguliavimui“, *Socialinių mokslų studijos* 1, 1 (2009); Darius Žilinskas, „Policijos teisės prielaidos: operatyvinės veiklos teisinio reglamentavimo problema“, *Jurisprudencija*, 49, 41 (2003); Remigijus Merkevičius, *Baudžiamojo proceso enciklopedija* (Vilnius: Registrų centras, 2018); Gintaras Goda, „Nusikalstamos veikos imitacijos modelio kaip teisėto tyrimo veiksmo atskyrimas nuo draudžiamo provokavimo daryti nusikalstamą veiką“, *Teisė* 73 (2009); Raimundas Jurka, „Nusikalstamą veiką imituojantys veiksmai: provokacijos formos“, *Lietuvos advokatūra* 1, 46 (2013); Kęstutis Šimkus, „Nusikalstamos veikos imitacijos modelio ir slaptosios operacijos vieta operatyvinėje veikloje“, *Jurisprudencija* 42, 34 (2003); Petras Tarasevičius, „Esminės operatyvinės veiklos ir ikiteisminio tyrimo reglamentavimo poįstatyminiais teisės aktais problemos“, *Jurisprudencija* 75, 67 (2005); Petras Tarasevičius, „Operatyvinės veiklos ir ikiteisminio tyrimo santykis“, *Jurisprudencija* 49, 41 (2003); Dainius Žilinskas, „Policijos teisės prielaidos: operatyvinės veiklos teisinio reglamentavimo problema“, *Jurisprudencija* 49, 41 (2003).
- 10 Pastaba: toliau šiame straipsnyje aptariant tarnybinius ir (ar) drausminius nusižengimus bus vartojamas sutrumpintas žodžių junginys „tarnybiniai nusižengimai“.
- 11 „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas“, TAR, žiūrėta 2021 m. kovo 3 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.EC588C321777/asr>.
- 12 „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. kovo 3 d., <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>.
- 13 „Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymas“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. kovo 3 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.169652/uizwhqCXT>.

bos¹⁴ įstatymų vertinimu ir sisteminė teismų praktikos analize. O visuminis požiūris dėl savo paskatos tyrėjui orientuotis ne tik į tiriamą konkretaus reiškinio dalį, bet ir į jo visumą, yra naudingiausias metodologinis instrumentas, padedantis kokybiškai suvokti šiuo atveju analizuojamą kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo tiriant tarnybinius nusižengimus legitimumą.

Tokio platesnio požiūrio arba, kitaip tariant, metodologinės teisėtyros įvairovės reikalauja pačios teisės kaip socialinio reiškinio daugialypiškumas. Kalbėdami apie teisę, skirtingų paradigmų atstovai ją suvokia formaliąja, idealiąja ir realiąja prasmėmis¹⁵ (pirmajai grupei priskiriama pozityvioji teisė ir teisinis formalizmas, antrajai – prigimtinės teisės mokyklos idėjos, trečiajai – teisinis realizmas). Nors šios teisės sampratos yra kategoriškos viena kitos atžvilgiu, šiuolaikinė teisės doktrina teisėkūros subjektus skatina kurti tokią teisę, kuri atitiktų visoms šioms teisės sampratomis keliamų reikalavimų derinį. Šiandien teisė turi būti įtvirtinta rašytiniame teisės akte, turi būti efektyvi ir atitikti moralinį sociumo ekvivalentą. Tokiam požiūriui pritariančys teisės mokslo tyrėjai supranta, kad net ir išsamiausias bei tiksliausias realybės elemento ištyrimas neturi prasmės tol, kol jis netiriamas visumoje¹⁶, todėl jie savo darbuose vis nenustoja klausę, ar konkreti formaliosios teisės norma, ribojanti asmens teises ir laisves, yra sukonstruota ir įtvirtinta teisės akte taip, kad ne tik būtų aiškus jos turinys, bet ir ar tas turinys užtikrina pakankamą žmogaus teisių bei laisvių apsaugą, ir ar tokia teisės norma yra realiai įgyvendinama. Kitaip tariant, šiuolaikinės teisės tyrėjai formaliosios teisės normas tiria peržengdami formaliosios teisės sampratą ir norminę teisinę problemą analizuoja teisės kaip visumos atžvilgiu.

Visuminiu požiūriu paremta teisėtyra padeda pasiekti visapusiškesnio žinojimo, nuodugnesnio aprašymo, nuoseklesnio aiškinimo, veiksmingesnių pasiūlymų ir tikslesnių prognozių¹⁷. Todėl šiame straipsnyje kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo tiriant tarnybinius nusižengimus legitimumas tiriamas vadovaujantis šiuo požiūriu ir remiantis ne tik doktriniais, bet ir socialiniais bei aksiologiniais tyrimais, taikant lingvistinį, sisteminį, teleologinį, įstatymų leidėjo ketinimų, kokybinį, kiekybinį, istorinį ir teisės principų metodus.

Šiuo straipsniu siekiama nustatyti, ar Kriminalinės žvalgybos įstatymo 19 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta galimybė kriminalinės žvalgybos duomenis panaudoti tiriant tarnybinius nusižengimus atitinka teisiniam reguliavimui keliamus reikalavimus. Ši tikslą planuojama pasiekti įgyvendinant šiuos uždavinius: pirmiausia nustatant kriminalinės žvalgybos pradinį tikslą, kriminalinės žvalgybos reguliavimo aptariamu klausimu kaitos pagrįstumą ir galiausiai – tokios kriminalinės žvalgybos duomenų

14 „Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymas“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. kovo 3 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.434526/KwFVAqlqoz>.

15 Vitalij Levičev, „Teisėtyros metodologinio spektro analizė“, *Teisė* 95 (2015): 102.

16 Saulius Kanišauskas, *Sinergetinio pasaulėvaizdžio kontūrai* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008), 209.

17 Vitalij Levičev, „Holistinis požiūris į teisės tyrimus“, *Teisė* 95 (2015): 117.

panaudojimo galimybės darną su Baudžiamojo proceso kodekse numatytu teisiniu reguliavimu.

1. Pradinis kriminalinės žvalgybos tikslas. Tikslas kaita ir pagrįstumas

Kriminalinės žvalgybos įstatymo 19 straipsnio 3 dalis nurodo, kad kriminalinės žvalgybos informacija apie korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos požymių turinčią veiklą, prokurorui sutikus, kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos vadovo sprendimu gali būti išslaptinama ir panaudojama tiriant tarnybinius nusižengimus. Ši imperatyvi teisės norma lingvistiniu požiūriu lyg ir eliminuoja kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo minėtoje plotmėje diskusijas – toks duomenų panaudojimas įstatymų leidėjo prerogatyva yra tiesiog leidžiamas. Tačiau aptariamą duomenų panaudojimo teisinį reguliavimą analizuojant remiantis visuminiu teisėtyros požiūriu ir atsižvelgiant į pradinį kriminalinės žvalgybos tikslą bei paskesnę jo kaitą, vis dėlto tam tikrų klausimų, susijusių su tokio duomenų disponavimo legitimumu, kyla. Pastebėtina, kad tokia duomenų naudojimo galimybė Lietuvos teisės sistemoje buvo ne visada. Sistemine, istorine Kriminalinės žvalgybos ir Operatyvinės veiklos įstatymų analizė rodo, kad operatyvinė veikla (kriminalinės žvalgybos pirmakė) pirmiausia buvo skirta nusikalstamų veikų tyrimui ir tik vėliau, ėmus plėsti jos ribas, operatyvinės veiklos metu gauti duomenys imti naudoti ir tiriant minėtus nusižengimus.

Iki Kriminalinės žvalgybos įstatymo įsigaliojimo Lietuvos teisės sistemoje galiojo trys Operatyvinės veiklos įstatymo redakcijos (su vėlesniais jų pakeitimais). Turiu ir apimtimi jos gerokai skyrėsi viena nuo kitos. Pavyzdžiui, pirmoji 1992 m. redakcija¹⁸ operatyvinės veiklos pagrindu nurodė nusikalstamą veiklą ir su juo susijusį asmenį, bet neapibrėžė operatyvinės veiklos sąvokos. Tai padarė Lietuvos Aukščiausioji Taryba nutarimu¹⁹, nurodžiusiu, jog operatyvinė veikla buvo valstybinė teisinė kovos su nusikalstamumu forma renkant informaciją nusikalstamumo sferoje ir infrastruktūroje, kurią sudarė nusikalstamos veikos, susijusios su prostitucija, narkomanija, valkatavimu, neteisėtomis pajamomis ir nusikaltimus ruošiančių ar padariusių asmenų aktyviais veiksmais neutralizuojant operatyvinę veiklą, infiltruojant nusikalstamų struktūrų narius į teisėsaugos organus. Antroji 1997 m. redakcija²⁰ minėtą sąvoką jau įtvirtino ir pačiame įstatyme nurodydama, kad operatyvinė veikla – tai valstybės įgaliotų institucijų teisinė žvalgybinio ir kontržvalgybinio pobūdžio

18 „Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymas“, TAR, žiūrėta 2021 m. kovo 15 d., <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=TAR.EB5CDDF16A91>.

19 „Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos 1992 m. liepos 15 d. nutarimo dėl Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo įsigaliojimo 3 punkto 1 papunktis“, TAR, žiūrėta 2021 m. kovo 15 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0EAF9B253797>.

20 „Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymas“, TAR, žiūrėta 2021 m. kovo 15 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D8C428743E5F>.

kovos su nusikalstamumu forma. Ši redakcija taip pat patikslino operatyvinės veiklos objektų sąrašą, kuriuo remiantis operatyvinės veiklos objektais buvo laikytini „rengiami ir padaryti nusikaltimai, juos rengiantys ar padarę asmenys, prostitucija, narkomanija, nusikaltimus rengiančių ar padariusių asmenų aktyvūs veiksmai neutralizuojant operatyvinę veiklą arba įterpiant nusikalstamų struktūrų narius į teisėsaugos, krašto apsaugos ir kitas valstybės valdžios institucijas, kitų valstybių specialiąjį tarnybų veiklą“.

Kaip minėta, operatyvinė veikla buvo nuolatinis diskusijų objektas. Supratus, kokią įtaką ši veikla daro asmenų, kurių atžvilgiu vykdomi operatyviniai veiksmai, teisėms ir laisvėms ir pastebėjus to meto teisinio reguliavimo trūkumus, buvo parengta ir įsigaliojo trečioji 2002 m. minėto įstatymo redakcija²¹, kuri, iš tiesų, neatnešė esminių pokyčių nei operatyvinės veiklos sampratos, nei šios veiklos objektų atžvilgiu, tačiau vėlesni šios redakcijos pakeitimai iš esmės išplėtė operatyvinės veiklos duomenų naudojimo ribas. 2011 m. liepos 1 d. įsigaliojus Operatyvinės veiklos įstatymo pakeitimui²² operatyvinės veiklos metu gauta informacija imta naudoti ir tarnybiniuose patikrinimuose.

Žiūrint istoriškai matyti, kad operatyvinė veikla savo aušroje buvo orientuota tik į nusikalstamų veikų tyrimą, tad kyla klausimas, kodėl vėlesnis jos teisinis reguliavimas nusigręžė nuo šio įstatymo pradinio tikslo ir ar tokia teisėkūra buvo vykdoma laikantis jai keliamų vertybinių reikalavimų. Kitaip tariant, siekiant įvertinti kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo tiriant tarnybinius nusizengimus legitimumą, kyla reikmė nustatyti pradinio kriminalinės žvalgybos tikslo kaitos priežastis ir įvertinti šios kaitos pagrįstumą teisėkūrai keliamų reikalavimų kontekste.

Analizuojant pastarojo laiko teisėkūros procesus nustatyta, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–2012 m. programoje²³ buvo numatytas teisėsaugos institucijų ir specialiųjų tarnybų kontrolės griežtinimas, kuriuo siekta užkirsti kelią piktnaudžiavimui, kišimuisi į privatų asmenų gyvenimą ir tiesioginei įtakai politiniams procesams. Šiam tikslui pasiekti buvo numatyta parengti Operatyvinės veiklos įstatymo pakeitimo projektą. Pirmajame projekte²⁴ buvo siūloma pabaigus operatyvinį tyrimą ir nepasitvirtinus operatyvinei informacijai apie operatyvinės veiklos objektą, bet turint informacijos apie asmens padarytą drausminį ar tarnybinių nusizengimą ar

21 „Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymas“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. kovo 15 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.169652/QjHLVqJDYO>.

22 „Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 17 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymas“, TAR, žiūrėta 2021 m. kovo 23 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.1A541A3D0C19>.

23 „Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–2012 metų programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. kovo 24 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.339847?jfwid=124djr4tff>.

24 „Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 17 straipsnio papildymo įstatymo projektas“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. kovo 24 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/TAIS.382469?jfwid=pyc44y04x>.

administracinę teisės pažeidimą²⁵, išslaptintą operatyvinę informaciją panaudoti drausminio ar tarnybinio nusižengimo tyrime arba administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje. Šio pakeitimo aiškinamajame rašte²⁶ tokia reikiamybė motyvuota tuo, kad tais atvejais, kai nėra pradedamas ikiteisminis tyrimas, operatyvinės veiklos metu teisėtai surinkti duomenys lieka apskritai nepanaudoti, nors ir yra nustatytas faktas apie asmens padarytą tarnybinių nusižengimą arba administracinę teisės pažeidimą. Taigi, operatyvinės veiklos duomenų naudojimas tiriant tarnybinius nusižengimus iš esmės grįžtas tik nepanaudota „antrine informacine žaliava“ – informacija, neatitinkanti konkrečios nusikalstamos veikos sudėties požymių, bet tikėtinai atitinkanti administracinio teisės pažeidimo ar tarnybinio nusižengimo sudėtį. Šiam projektui nebuvo pritarta. Paskesniu Operatyvinės veiklos įstatymo projektu²⁷ (iš esmės tik susiaurinus ankstesnio projekto siūlymo apimtį) buvo pasiūlyta operatyvinės veiklos metu gautus duomenis naudoti tik tiriant tarnybinius nusižengimus. Atkreiptinas dėmesys, kad šis projektas buvo kritikuojamas. Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto išvadoje²⁸ nurodyta, kad projekto teikimo metu nebuvo paaiškinta, kaip tokios informacijos naudojimas tarnybinėse bylose koreliuosis su operatyvinės veiklos uždaviniais ir objektais. Nepaisant to, minėtam projektui buvo pritarta ir 2011 m. liepos 1 d. įsigaliojusiu pakeitimu²⁹ įteisinta galimybė operatyvinės veiklos metu gautus duomenis naudoti ne tik tiriant nusikalstamą veiką, bet ir nagrinėjant tarnybinius nusižengimus.

Apžvelgus aptariamo Operatyvinės veiklos įstatymo pakeitimo procesą nerasta jokių kitų (papildomų) su šiuo teisėkūros procesu susijusių viešai prieinamų dokumentų ar duomenų, kurie liudytų anuomet buvus daugiau argumentuotų motyvų, kuriais būtų galima pagrįsti duomenų panaudojimo plėtros reikiamybę ir įvertinti šio pakeitimo pasekmes. Pastebėtina, kad įstatymų leidėjas ne tik nepateikė svarių teisinio reguliavimo kaitos pagrindimo motyvų, bet ir, aptardamas galimą neigiamą įstatymo pakeitimo grėsmę ir jos įveiką, iš esmės jų nevertino apsiribodamas formaliu atsakymu, kad dėl keičiamo teisinio reguliavimo neigiamų pasekmių tiesiog nenumatoma. Tai suponuoja išvadą, kad nei rengiant šio įstatymo pakeitimo projektą, nei balsuojant už jį nebuvo vertintas jo proporcingumas ar darba su kitomis šio teisės

25 Pastaba: dabar galiojantis Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas įsigaliojo 2017 m. liepos 1 d., todėl iki šio teisės akto įsigaliojimo, remiantis Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksu, buvo naudojama administracinio teisės pažeidimo sąvoka.

26 „Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 17 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymo projekto“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. kovo 25 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.382471>.

27 „Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 17 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymo projektas“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. kovo 24 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/TAIS.396713?jfwid=pyc44y8mr>.

28 „Lietuvos Respublikos Seimo nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto išvada“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. kovo 24 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.396715?jfwid=pyc44y8mr>.

29 „Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 17 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymas“, TAR, žiūrėta 2021 m. kovo 25 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.1A541A3D0C19>.

akto nuostatomis, juo labiau – santykis su Baudžiamojo proceso kodekse numatytu teisiniu reguliavimu. Remiantis operatyvinės veiklos istorine geneze susidaro įspūdis, kad galimybė operatyvinės veiklos (o dabar ir kriminalinės žvalgybos) duomenis panaudoti tiriant ne tik nusikalstamą veiką, bet ir tarnybinius nusižengimus, iš esmės buvo grįsta tik politiniais sprendimais.

Ši įspūdį sustiprina ir kiek vėliau inicijuoti Kriminalinės žvalgybos įstatymo 19 straipsnio 3 dalies pakeitimai. 2017 m. Lietuvos Respublikos Seime buvo registruoti du minėto įstatymo pakeitimo projektai. Pirmuoju³⁰ projektu buvo siūloma kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo galimybę tiriant tarnybinius nusižengimus pripažinti netekusia galios, antruoju³¹ – minėtą duomenų panaudojimo galimybę ženkliai išplėsti³². Pirmojo projekto iniciatoriai atkreipė dėmesį į esamus teisinio reguliavimo trūkumus, keliančius grėsmę asmenų, kurių atžvilgiu taikomi kriminalinės žvalgybos veiksmai, teisėms ir laisvėms³³. Tačiau antrojo projekto iniciatoriai tokių grėsmių ne tik neįžvelgė, bet, priešingai, nurodė, kad nesudarant galimybės kriminalinės žvalgybos duomenis naudoti tiriant pažeidimus siūlomose konkurencijos, viešųjų pirkimų, įvairios ūkinės, komercinės, finansinės ar profesinės veiklos srityse, tokius pažeidimus padarę asmenys išvengia atsakomybės, o tokia situacija savaime kuria prielaidas korupcijai ir šešėlinei ekonomikai bei skatina nebaudžiamumą³⁴. Pirmasis projektas buvo įvertintas tiesiog kaip netikslingas³⁵

30 „Kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 5, 19 straipsnių, penktojo skirsnio pavadinimo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 19(1) straipsniu įstatymo projektas“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. kovo 27 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/ec67e670d35211e69c5d8175b5879c31?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=0dd1497b-d2f6-4db4-b1a0-208cff351c1e>.

31 „Kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 19 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. kovo 24 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/b058e9c0153011e7b6c9f69dc4ecf19f?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=0dd1497b-d2f6-4db4-b1a0-208cff351c1e>.

32 Pastaba: Kriminalinės žvalgybos įstatymo 19 straipsnio 3 dalies pakeitimo projektu siūlyta kriminalinės žvalgybos duomenis naudoti ne tik tiriant tarnybinius nusižengimus, turinčius korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos požymių, bet ir tiriant teisės aktų, reglamentuojančių ūkinę, komercinę, finansinę ar profesinę veiklą, pažeidimus; neteisėto labdaros, paramos, valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšų ir Europos Sąjungos, užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų finansinės paramos lėšų panaudojimo atvejus; viešųjų juridinių asmenų veiklą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus.

33 „Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 5, 19 straipsnių, penktojo skirsnio pavadinimo pakeitimo ir įstatymo papildymo ir Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo Nr. IX-04 9 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. kovo 24 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/de191d0d35311e69c5d8175b5879c31?jfwid=103aeb24f8>.

34 „Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 19 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. kovo 24 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/6700dca015311e7b6c9f69dc4ecf19f?jfwid=103aeb25b0>.

35 „Lietuvos Respublikos Seimo teisės ir teisėtarkos komiteto papildoma išvada dėl Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 5, 19 straipsnių, penktojo skirsnio pavadinimo pakeitimo ir įstatymo papildymo 19¹ straipsniu įstatymo projekto“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. kovo 24 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalact/lt/tak/d5af3ef0573311e78869ae36ddd5784f?jfwid=103aeb24f8>.

(nargumentuojant netikslingumo priežasčių), antrasis – kaip neproporcingas³⁶ (detaliai aptariant disproporcijos motyvus). Žiūrint retrospektyviai, atkreiptinas dėmesys į tai, kad 2011 m. liepos 1 d. įsigaliojęs Operatyvinės veiklos įstatymo pakeitimas³⁷, išplėtęs operatyvinės veiklos duomenų panaudojimo galimybes, taip pat buvo argumentuotas tik būtinybe nubauti tarnybinius nusižengimus darančius asmenis, tačiau šiam projektui, priešingai nei antrajam projektui, teiktam 2017 m., pritarta net nevertinus keičiamo teisinio reguliavimo proporcingumo. Taigi šie dabar jau istoriniais tapę duomenys leidžia manyti, kad politinė valia vis dar gali daryti reikšmingą įtaką kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo imties teisiniam reguliavimui.

Visuotinai pripažįstama, kad teisėkūra siekiama sukurti ir tobulinti vientisą ir darnią įvairius visuomeninius santykius reguliuojančių teisės normų sistemą³⁸. Siekiant šio tikslo įgyvendinimo svarbu, kad teisėkūros procesas vyktų remiantis teisės principais ir visuomenės pripažintomis vertybėmis³⁹, įpareigojančiomis teisėkūroje dalyvaujančius subjektus įvertinti keičiamo teisinio reguliavimo poveikį, visas galimas tokio reguliavimo alternatyvas ir įsitikinti inicijuojamo pokyčio reikalingumu bei tinkamumu. Dėl šios priežasties tokia, tikėtina vien Vyriausybės užmojo ir jį palaikiusio įstatymų leidėjo sprendimo pagrindu vykdoma su kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo plėtra susijusi teisėkūra, kelia jos pačios teisėtumo klausimą. Dėl šios aplinkybės analizuojant aptariamo kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo legitimumą visuminio teisėtyros požiūrio aspektu, reikia įvertinti tokios duomenų panaudojimo galimybės įtvirtinimo įstatymo lygiu teisinį pagrįstumą. Teisėkūros subjektams keliamus imperatyvius reikalavimus (principus) Teisėkūros pagrindų įstatymo⁴⁰ 3 straipsnyje yra įtvirtinęs ir pats įstatymų leidėjas, o šių reikalavimų sąrašą yra papildžiusi ir teisės mokslo bei Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – Konstitucinis Teismas) doktrina. Svarbu paminėti, kad dėl ribotos straipsnio apimties aptariami tik tie teisėkūros principai, kurių teisinis kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo tiriant tarnybinius nusižengimus reguliavimas neatitinka.

Konstitucinio Teismo doktrinoje nurodoma, jog tam, kad teisinių santykių subjektai galėtų savo elgesį orientuoti pagal teisės reikalavimus, teisinis reguliavimas pir-

36 „Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės departamento išvada dėl Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 19 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. kovo 24 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalact/lt/tak/e67f7d5019fb11e79f4996496b137f39?jfwid=103aebz5bo>.

37 „Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 17 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymas“, TAR, žiūrėta 2021 m. kovo 24 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.1A541A3D0C19>.

38 Linas Baublys ir kt., *Teisės teorijos įvadas. Vadovėlis* (Vilnius: Mes, 2010), 270.

39 Antanas Dapšys, Petras Ragauskas, „Lietuvos teisėkūros būklė ir perspektyvos“, *Teisės problemos 2* (2000): 40-41.

40 „Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymas“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. balandžio 3 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.433088/asr>.

miausia turi būti stabilus⁴¹. Teisės aktus priimti ir keisti yra būtina laikantis teisinio reguliavimo nuoseklumo ir nuspėjamumo reikalavimų. Taigi tokia, tikėtina vien politiniais sprendimais grindžiama teisėkūra, kurios metu keičiamas teisės aktas yra pakeičiamas taip, jog keičiamu aspektu nebeatitinka pradinio savo tikslo, akivaizdžiai prieštarauja stabilumo principui, o šio principo nepaisymas ne tik mažina pagarbą patiems teisės aktams bei juos sukūrusiai ir jų įgyvendinimą prižiūrinčiai valdžiai, bet ir skatina visuotinę teisinę nihilizmą⁴². Lietuvos teisės sistemoje įtvirtinus aptariamą kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimą tiriant tarnybinius nusizengimus ir tokio teisinio reguliavimo nevertinus šiai veiklai giminingo baudžiamojo proceso paralelėje, buvo pažeisti ir pagarbos asmens teisėms ir laisvėms bei proporcingumo principai, suponuojantys asmenų lūkestį, kad nustatomu teisiniu reguliavimu būtų gerbiamos Konstitucijoje, tarptautiniuose teisės aktuose bei įstatymuose įtvirtintos teisės ir laisvės, jų prigimtis ir esmė⁴³. Pabrėžtina, kad proporcingumo principas įpareigoja įstatymų leidėją nustatyti tik tokius teisinius apribojimus, kurie yra būtini demokratinėje visuomenėje ir tinkami siekiamiems tikslams pasiekti, todėl svarbu, jog teisės akte įtvirtinamos asmens teisės ir laisvės ribojančios priemonės jų nevaržytų labiau nei to reikia siekiamiems tikslams pasiekti⁴⁴. Proporcingumo ir pagarbos asmens teisėms bei laisvėms principai yra neatsiejamai susiję su vertybiniu matu, todėl teisės sistemoje įtvirtinus naujas priemones asmens teisių ir laisvių varžymui, šiuo atveju, išplečiant kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo ribas, buvo būtina vadovautis vertybiniu kriterijumi ir siekti, kad naudojama valstybės galia būtų ne tik veiksminga, bet ir teisinga⁴⁵. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, kad prieš priimant 2011 m. liepos 1 d. įsigaliojusį Operatyvinės veiklos įstatymo pakeitimą, kuriuo įteisinta aptariamų duomenų panaudojimo galimybė tarnybinėse bylose, nebuvo konsultuotasi su teisės mokslo doktrinos atstovais. Teisės mokslo doktrinoje pabrėžiama, kad mokslininkų ir ekspertų vaidmuo teisėkūros procese padeda objektyviau nustatyti visuomenės poreikius ir numatyti teisinius jų patenkinimo būdus⁴⁶. Kaip minėta, aptariamo duomenų panaudojimo būtinybė ir teisėtumas buvo paremti tik Vyriausybės programos tikslais (arba kitaip tariant – politiniais sprendimais), ignoruojant teisės akto projekto vertinime dalyvavusių subjektų kritiką, tad tokia teisėkūros praktika prieštaravo kompetencijos ir profesionalumo principams. Teisės mokslo

41 „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarimas“, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, žiūrėta 2021 m. liepos 3 d., <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta557/content>, „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas“, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, žiūrėta 2021 m. liepos 3 d., <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta193/content>.

42 Linas Baublys ir kt., *Teisės teorijos įvadas. Vadovėlis* (Vilnius: Mes, 2010), 281.

43 Sigitas Mitkus ir kt., *Teisės teorijos įvadas. Vadovėlis* (Vilnius: Technika, 2012), 191.

44 „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas“, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, žiūrėta 2021 m. balandžio 13 d., <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta193/content>.

45 Blaise Pascal, *Mintys* (Vilnius: Aidai, 1997), 98.

46 Linas Baublys ir kt., *Teisės teorijos įvadas. Vadovėlis* (Vilnius: Mes, 2010), 279.

doktrina taip pat nurodo, kad rengiant teisės aktus ar inicijuojant jų korekcijas yra būtina vadovautis tikslingumo principu, įpareigojančiu įstatymų leidėją savo teisėkūros teisę įgyvendinti tik tais atvejais, kai siekiamų tikslų negalima pasiekti kitomis priemonėmis⁴⁷. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, kad baudžiamojo proceso teisės mokslininkai dar 2006 m. nurodė, jog tuomet galiojęs Operatyvinės veiklos įstatymas, dėl savarankiško dalyko neturėjimo ir galimybės jo normas perkelti į kitus teisės aktus, nebuvo apskritai reikalingas⁴⁸ (jo tikslus – duomenų rinkimą siekiant atskleisti nusikalstamą veiką – buvo galima įgyvendinti vadovaujantis Baudžiamojo proceso kodekso nuostatomis), todėl papildomas ir taip perteklinio teisės akto išplėtimas tik dar labiau nukrypo nuo tikslingumo principo įgyvendinimo.

Konstitucinio Teismo doktrinoje nurodoma, kad leidžiant teisės aktus turi būti paisoma teisėkūros procedūrinių reikalavimų⁴⁹. Aptartos aplinkybės leidžia teigti, kad 2011 m. liepos 1 d. įsigaliojęs Operatyvinės veiklos įstatymo pakeitimas, įgalinęs operatyvinės veiklos duomenis panaudoti ne tik siekiant atskleisti nusikalstamą veiką, bet ir tiriant tarnybinius nusižengimus, buvo priimtas ignoruojant teisinio stabilumo, pagarbos asmens teisėms ir laisvėms, proporcingumo, kompetencijos ir profesionalumo bei tikslingumo principus. Ši aplinkybė nulėmė kriminalinės žvalgybos pradinio tikslo kaitos teisinį nepagrįstumą, o tai visuminiu teisėtyros požiūriu suponuoja ir pačios kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo tiriant tarnybinius nusižengimus nelegitimumą.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos Seimo Kriminalinės žvalgybos parlamentinės kontrolės komisija pastaraisiais metais nuosekliai pastebi kriminalinės žvalgybos veikloje asmens teisėms ir laisvėms kylančių grėsmių bei ragina kompetentingus subjektus stiprinti kriminalinės žvalgybos kontrolę ir priežiūrą⁵⁰. Ir nors šios komisijos ataskaitose tiesiogiai neužsimenama apie nekokybišką kriminalinės žval-

47 Rūta Latvelė ir kt., *Teisės teorija. Vadovėlis* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2020), 264.

48 Goda, *supra note*, 7: 76.

49 „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas“, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, žiūrėta 2021 m. balandžio 12 d., <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta275/content>, „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas“, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, žiūrėta 2021 m. balandžio 12 d., <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta277/content>, „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimas“, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, žiūrėta 2021 m. balandžio 16 d., <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta246/content>, „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas“, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, žiūrėta 2021 m. balandžio 14 d., <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta193/content>.

50 „Lietuvos Respublikos Seimo Kriminalinės žvalgybos parlamentinės kontrolės komisijos 2020 m. veiklos ataskaita“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 2 d., https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=36461&p_k=1&p_t=273025, „Lietuvos Respublikos Seimo Kriminalinės žvalgybos parlamentinės kontrolės komisijos 2019 m. veiklos ataskaita“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 2 d., https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=36461&p_k=1&p_t=271098, „Lietuvos Respublikos Seimo Kriminalinės žvalgybos parlamentinės kontrolės komisijos 2017 m. veiklos ataskaita“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 2 d., https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=36461&p_k=1&p_t=259074.

gybos teisinį reguliavimą, atsižvelgus į komisijos posėdžių skaičių gausą⁵¹ galima manyti, kad dabartinis kriminalinės žvalgybos teisinis reguliavimas (tiek bendrai, tiek ir šio straipsnio problemos kontekste) yra tikrai tobulintinas.

2. Kriminalinės žvalgybos ir baudžiamosios bylos duomenų panaudojimo paralelė

Tais atvejais, kai teisinė mintis *expressis verbis* įtvirtinama konkrečiame teisės akte (kaip šiuo atveju kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimas yra įtvirtintas Kriminalinės žvalgybos įstatymo 19 straipsnio 3 dalyje), jos eliminavimas iš teisės sistemos tampa labai komplikuoatas net jei tokia norma konkrečiame įstatyme atsirado remiantis iš esmės tik pasikeitusia politikos vėjo kryptimi, ignoravusia keičiamo teisės akto pradinį tikslą ir šio teisės akto normų suderinamumą su kitais teisės aktais.

Kaip minėta, kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo tiriant tarnybinius nusižengimus legitimumas kol kas nesulaukė pakankamai teisės tyrėjų dėmesio, tad jo teisėtumo klausimai lieka atviri ir šiandien. Tiesa, Konstitucinis Teismas 2019 m. balandžio 18 d. priėmė nutarimą, kuris, atrodo, turėjo atsakyti į šiuos klausimus, tačiau kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimas tiriant tarnybinius nusižengimus konstitucinėje doktrinoje buvo analizuojamas kitu aspektu, duomenų panaudojimo legitimumą grindžiant ypatinga valstybės tarnautojo padėtimi ir prokuroro pareiga, tyrimo medžiagoje pastebėjus kitos teisės šakos normų pažeidimą apie tai informuoti kompetentingus tokį pažeidimą tirti subjektus. Aptariamoje Konstitucinio Teismo byloje, nepaisant Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo kreipimesi⁵² išvardytų nuogaštavimų dėl kriminalinės žvalgybos prigimties ir ypatingos veiklos paskirties, nebuvo analizuota kriminalinės žvalgybos samprata. Įdomu tai, kad minėtame nutarime prokuroro pareiga, nepradėjus ikiteisminio tyrimo, bet kriminalinės žvalgybos tyrimo medžiagoje pastebėjus tikėtiną kitos teisės šakos normų pažeidimą, šią informaciją perduoti kompetentingam pažeidimą tirti subjektui, grįsta Baudžiamojo proceso kodekso 168 straipsnio 6 dalies analogija. Tačiau pati kriminalinė žvalgyba su baudžiamuoju procesu sieta nebuvo, kaip ir nebuvo analizuota kriminalinės žvalgybos bei baudžiamosios bylos duomenų panaudojimo tiriant minėtus nusižengimus paralelė. Taigi, aptariama kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo

51 Pastaba: nuo 2005 m. Lietuvos Respublikos Seimo Kriminalinės žvalgybos parlamentinės kontrolės komisija posėdžiavo 131 kartą. 2005 m. kaip atskaitos taškas pasirinktas dėl viešai prieinamos informacijos ribotumo: Lietuvos Respublikos Seimo puslapyje informacija apie Lietuvos Respublikos Seimo Kriminalinės žvalgybos parlamentinės kontrolės komisijos posėdžius pateikiama tik nuo 2005 m. Svarbu nurodyti, kad Lietuvos Respublikos Seimo Kriminalinės žvalgybos parlamentinės kontrolės komisijos posėdžiuose buvo svarstomi ir kiti, ne tik su kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo tiriant tarnybinius nusižengimus, klausimai.

52 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. gegužės 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2766-438/2017“, eTeismai, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 3 d., <https://eteismai.lt/byla/246766086841465/eA-2766-438/2017>.

tiriant tarnybinius nusižengimus legitimumo problema nestokoja aktualumo ir po Konstitucinio Teismo 2019 m. balandžio 18 d. nutarimo priėmimo.

Pritariant Konstitucinio Teismo pozicijai dėl išskirtinio valstybės tarnautojo kaip valstybės atstovo, teikiančio viešąsias paslaugas, statuso, taip pat valstybės pareigai reaguoti ir užkardyti ne tik nusikalstamą veiką, bet ir šiuo atveju tarnybinius nusižengimus, akcentuotina, kad aptariama valstybės reakcija ir jos metodai, nepaisant pozityvių jos tikslų, turi būti adekvati ir proporcinga. Kaip minėta, Konstitucinio Teismo nutarime prokuroro pareiga kompetentingam subjektui perduoti informaciją apie tikėtina padarytą tarnybinį nusižengimą, užfiksuotą kriminalinės žvalgybos tyrimo medžiagoje, grįsta būtent baudžiamojo proceso analogija pateikiant nuorodą į Baudžiamojo proceso kodekso 168 straipsnio 6 dalį, numatančią, kad atsisakius pradėti ikiteisminį tyrimą ir esant duomenų apie administracinį nusižengimą ar kituose teisės aktuose numatytą nusižengimą, prokuroras nutarimu atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą perduoda šią informaciją Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse ar kituose teisės aktuose nustatyta tvarka. Kitaip tariant, aptariamame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, jog Kriminalinės žvalgybos įstatymo 19 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą teisinį reguliavimą aiškinant kartu Baudžiamojo proceso kodekso 168 straipsnio 6 dalimi, matyti, kad generalinis prokuroras ar jo įgalioti Generalinės prokuratūros ar apygardų prokuratūrų prokurorai turi teisę duoti sutikimą išslaptinti kriminalinės žvalgybos informaciją ir panaudoti ją tiriant tarnybinius nusižengimus⁵³.

Taigi, nors teisės mokslo doktrinoje dar trūksta kriminalinės žvalgybos ir baudžiamojo proceso tapatumo pagrindimo argumentų, Konstitucinio Teismo nutarime pateikta baudžiamojo proceso analogija įpareigoja kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo tiriant minėtus nusižengimus legitimumą vertinti baudžiamojo proceso paralelėje. Kitaip tariant, įpareigoja nustatyti, kokius duomenis minėtas Baudžiamojo proceso kodekso straipsnis leidžia perduoti tarnybinių nusižengimų tyrimui, ar tie duomenys savo jautrumu asmens teisėms ir laisvėms yra panašūs į kriminalinės žvalgybos metu gaunamus duomenis, o jeigu šie duomenys skiriasi – ar Baudžiamojo proceso kodeksas apskritai leidžia su asmens privačiu gyvenimu susijusius duomenis, gautus panaudojant asmens teises ir laisves itin varžančias procesines priemones, naudoti ne tik nusikalstamos veikos tyrimui, bet ir tiriant tarnybinius nusižengimus. Nustačius, jog Baudžiamojo proceso kodeksas tokios galimybės nenumato ir atsižvelgiant į tai, kad Konstitucinio Teismo doktrina kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo aptariamam klausimui teisėtumą grindžia būtent Baudžiamojo proceso kodekso norma, būtų galima konstatuoti tokio kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo neteisėtumą.

Sutiktina, kad Baudžiamojo proceso kodekso 168 straipsnio 6 dalyje numatytu atveju prokuroras turi pareigą su tikėtina kitos teisės šakos normos pažeidimu su-

53 „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2019 m. balandžio 18 d. nutarimo 20.3.4. punktas“, eTeismai, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 4 d., <https://eteismai.lt/byla/246766086841465/eA-2766-438/2017>.

sijusius duomenis perduoti pažeidimą įgaliotam tirti subjektui. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad iki sprendimo pradėti ikiteisminį tyrimą Baudžiamojo proceso kodekso pagrindu gauti duomenys dėl jų gavimo būdo itin skiriasi nuo kriminalinės žvalgybos duomenų, dėl ko toks prokuroro pareigos kriminalinės žvalgybos ir baudžiamojo proceso metu savaiminis prilyginimas šiuo atveju laikytinas nepagrįstu. Generalinio prokuroro rekomendacijų⁵⁴ 3.5, 42, 43 ir 89 punktuose patikslinama, kad iki ikiteisminio tyrimo pradžios teisėsaugos institucijos gali atlikti patikslinamuosius veiksmus, kurie nėra susiję su procesinių prievartos priemonių naudojimu. Tokiems veiksams priskiriami: įvykio vietos apžiūra; įvykio liudytojų apklausa; reikalavimas valstybės ar savivaldybės įmonėms, įstaigoms, organizacijoms, pareiškėjui ar asmeniui, kurio interesais pateiktas pareiškimas, pateikti duomenis ar dokumentus; pareiškėjo ar asmens, kurio interesais pateiktas pareiškimas, apklausa. Taigi, duomenys iki ikiteisminio tyrimo pradžios yra gaunami naudojant asmenų teisių ir laisvių nevaržančias priemones. Dėl kriminalinės žvalgybos slapto pobūdžio ir joje naudojamų priemonių ir metodų panašumo į Baudžiamojo proceso kodekse numatytas procesines prievartos priemones⁵⁵ kriminalinės žvalgybos duomenys yra gaunami suvaržant minėtas asmenų teises bei laisves, todėl toks Kriminalinės žvalgybos įstatymo 19 straipsnio 3 dalimi suteikiamos duomenų panaudojimo galimybės savaiminis prilyginimas Baudžiamojo proceso kodekso 168 straipsnio 6 daliai yra nelegitimus.

Siekiant šio straipsnio išvadų pagrindimo, akcentuotina tai, kad nors Konstitucinio Teismo nutarime tai ir neminima, Baudžiamojo proceso kodekso 168 straipsnio 6 dalis nėra vienintelė šio įstatymo norma, reguliuojanti teisėsaugos institucijų disponavimą turimais duomenimis. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į Baudžiamojo proceso kodekso 214 straipsnio 6 dalį, savo turiniu beveik identišką minėtai 168 straipsnio 6 daliai ir nuo jos besiskiriančiai tik tuo, jog įtvirtina prokuroro pareigą kompetentingam subjektui perduoti jau nutraukto ikiteisminio tyrimo duomenis, kuriuose yra numanomų kitos teisės šakos normų pažeidimo požymių. Tačiau jei 168 straipsnio 6 dalis dėl Generalinio prokuroro rekomendacijose pateiktų išaiškinimų leidžia tarnybiniam nusižengimui tirti perduoti tik tuos duomenis, kurie buvo gauti nenaudojant procesinių prievartos priemonių, tai 214 straipsnio 6 dalis tokio draudimo tiesiogiai nenumato. Tačiau sistemškai išanalizavus šią normą ir Baudžiamojo

54 „Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro rekomendacijos dėl ikiteisminio tyrimo pradžios ir jos registravimo tvarkos“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 2 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.325977/asr>.

55 Pastaba: Baudžiamojo proceso kodekso 54 straipsnyje įtvirtinta elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolė, jos fiksavimas ir kaupimas yra savo turiniu panaši į kriminalinės žvalgybos įstatymo 10 straipsnyje numatytą techninių priemonių panaudojimą specialia tvarka, Baudžiamojo proceso kodekso 158 straipsnyje įtvirtinti savo tapatybės neatskleidžiančių ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmai – į Kriminalinės žvalgybos įstatymo 12 straipsnyje numatytą teisėsaugos institucijos užduoties vykdymą, Baudžiamojo proceso kodekso 159 straipsnyje įtvirtintas leidimas atlikti nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus – į Kriminalinės žvalgybos įstatymo 13 straipsnyje numatytą nusikalstamos veikos imitavimą, Baudžiamojo proceso kodekso 160 straipsnyje įtvirtintas slaptas sekimas – į Kriminalinės žvalgybos įstatymo 15 straipsnyje numatytą sekimą.

proceso kodekso 162 straipsnį nustatyta, kad ir Baudžiamojo proceso kodekso 214 straipsnio 6 dalyje numatytas duomenų perdavimas yra ribojamas tokia pačia apimtimi kaip ir numatytas ribojimas jau aptartoje 168 straipsnio 6 dalyje – nutraukus ikiteisminį tyrimą tarnybiniam nusižengimui tirti gali būti perduodami tik tie su asmens privačiu gyvenimu susiję duomenys, kurie buvo gauti nenaudojant procesinių prievartos priemonių.

Baudžiamojo proceso kodekso 162 straipsnis nurodo, kad vienoje baudžiamojoje byloje taikant šiame kodekse numatytas procesines prievartos priemones surinkta informacija apie privatų asmens gyvenimą ikiteisminio tyrimo metu gali būti panaudota kitoje baudžiamojoje byloje tik aukštesniojo prokuroro nutarimu. Sistemaiškai įvertinus Baudžiamojo proceso kodekso 214 straipsnio 6 dalies ir 162 straipsnio lingvistinį turinį paaiškėja, kad pirmu atveju, kaip minėta anksčiau, prokuroras turi pareigą nutraukti ikiteisminio tyrimo medžiagoje pastebėjęs kito teisės akto pažeidimo sudėtį atitinkančius veiksmus, perduoti su jais susijusią medžiagą pažeidimą tirti kompetentingam subjektui (nedetalizuojant tokių duomenų savybių), antru atveju pastebėtinas aiškus imperatyvas, numatantis, kad ikiteisminio tyrimo metu naudojant procesines prievartos priemones gauti duomenys, susiję su asmens privačiu gyvenimu, gali būti perduodami tik kitai baudžiamajai bylai. Be to, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, aiškindamas Baudžiamojo proceso kodekso 162 straipsnį, yra nurodęs, kad aptariamai vienoje baudžiamojoje byloje surinkti duomenys gali būti naudojami kitoje baudžiamojoje byloje tik tais atvejais, jei ir antrojoje byloje (gaunančioje duomenis) yra nagrinėjama tos pačios kategorijos nusikalstama veika kaip ir pirmojoje (duomenis perduodančioje) byloje⁵⁶. Kitaip tariant, norint ikiteisminio tyrimo metu taikant procesines prievartos priemones surinktą informaciją apie privatų asmens gyvenimą panaudoti kitoje baudžiamojoje byloje, joje turi būti nagrinėjama veika, kurios atžvilgiu gali būti taikomos identiško pobūdžio procesinės prievartos priemonės. Remiantis tuo darytina išvada, kad šia savo praktika Lietuvos Aukščiausiasis Teismas įtvirtino proporcingumo reikalavimą Baudžiamojo proceso kodekso 162 straipsnio atžvilgiu.

Tai, kad Baudžiamojo proceso kodekso 162 straipsnio turinį lemia proporcingumo reikalavimas, pagrindžia ir įstatymų leidėjo ketinimai, aiškiai ir nedviprasmiškai išreikšti viename iš ankstesnių Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimų aiškinamųjų raštų⁵⁷, nurodžiusiame, kad: „Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir įstatymuose įtvirtinti duomenų apie asmens privatų gyvenimą neskelb-

56 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 spalio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-178/2012“, eTeismai, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 6 d., <https://eteismai.lt/byla/250156623756643/2K-P-178/2012>, „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-94-895/2015“, eTeismai, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 6 d., <https://eteismai.lt/byla/44415389271611/2K-P-94-895/2015>.

57 „Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 3, 9, 40, 63, 64, 152, 154, 155, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 170, 172, 178, 179, 181, 183, 214, 217, 218, 220, 237, 254, 276, 372, 373, 374(1), 374(2), 418, 419, 421, 426, 429 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 3(2), 160(1) straipsniais įstatymo projekto“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 20 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/litAK/TAIS.396815?jfwid=n4udybtzz>.

tinumo ir jos viešinimo apribojimų principai, o ikiteisminio tyrimo metu dažnai pasitaiko atvejų, kai ta pati jo metu gauta reikšminga informacija yra reikšminga ir būtina kito ikiteisminio tyrimo sėkmei kitoje baudžiamojoje byloje, siūloma dabar galiojančią apseiktimo tokia informacija (ikiteisminio tyrimo duomenimis) ir jos panaudojimo tvarką supaprastinti, numatant, kad sprendimą dėl jos perdavimo ikiteisminio tyrimo tikslais galėtų priimti prokuroras, kurio vadovaujama ar atliekama ikiteisminiame tyrime tokie duomenys (informacija) yra (tiek atliekamuose, tiek nutrauktuose ikiteisminiuose tyrimuose)⁴⁸. Remiantis šiuo teisėkūros subjekto aiškinamojo rašto turiniu galima pagrįstai teigti, kad minėti duomenys iš vienos baudžiamosios bylos į kitą bylą gali būti perduodami tik siekiant baudžiamojo proceso tikslų – nusikalstamos veikos atskleidimo.

Ši sisteminė lyginamoji Baudžiamojo proceso kodekso 214 straipsnio 6 dalies ir 162 straipsnio analizė bei įstatymų leidėjo ketinimų apžvalga leidžia pagrįstai teigti, kad prokuroras, įgyvendindamas Baudžiamojo proceso kodekso 214 straipsnio 6 dalyje numatytą pareigą, kito teisės akto pažeidimą įgaliotam tirti subjektui gali perduoti tik tokius su asmens privačiu gyvenimu susijusius nutraukto ikiteisminio tyrimo duomenis, kurie nebuvo gauti naudojant procesines prievartos priemones. Didžioji dalis Kriminalinės žvalgybos įstatyme numatytų duomenų rinkimo priemonių ir metodų savo poveikiu asmens teisėms ir laisvėms yra kone tapatūs Baudžiamojo proceso kodekse įtvirtintoms slaptoms procesinėms prievartos priemonėms, todėl toks Kriminalinės žvalgybos įstatymo 19 straipsnio 3 dalimi suteikiamos duomenų panaudojimo galimybės savaiminis prilyginimas Baudžiamojo proceso kodekso 214 straipsnio 6 daliai proporcingumo aspektu taip pat būtų nepagrįstas ir nelegitimus.

Remiantis sisteminė lyginamoji ir kokybinė minėtų Baudžiamojo proceso kodekso normų analize galima teigti, kad Baudžiamojo proceso kodeksas nenumato galimybės ikiteisminio tyrimo metu naudojant procesines prievartos priemones gautus duomenis apie asmens privatų gyvenimą naudoti tiriant tarnybinius nusižengimus. Pabrėžtina, kad kitoks Baudžiamojo proceso kodekso 168 straipsnio 6 dalies ir 214 straipsnio 6 dalies aiškinimas prieštarautų ne tik Lietuvos teisminei jurisprudencijai, bet ir supranacionalinių teismų praktikai. Europos Žmogaus Teisių Teismas, pasisakydamas dėl slauto pobūdžio priemonių pagrindu gautų duomenų panaudojimo tiriant teisės pažeidimus, laikosi nuoseklios pozicijos, patvirtindamas, kad *per se* toks duomenų rinkimo būdas nėra neteisėtas⁵⁸, jei tik jis atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnio 2 dalies nuostatas⁵⁹.

58 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. liepos 31 d. sprendimas byloje Drakšas prieš Lietuvą (Nr. 36662/04)“, lrv-atstovas-eztt, žiūrėta 2021 m. liepos 13 d., http://lrv-atstovas-eztt.lt/uploads/DRAKSAS_2012_sprendimas.pdf.

59 Pastaba: Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnio 2 dalyje numatoma: „Valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus ir, kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės saugos ar šalies ekonominės gerovės interesams, siekiant užkirsti kelią viešos tvarkos pažeidimams ar nusikalstamams, taip pat žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti“.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, nagrinėdamas slaptomis priemonėmis gautų duomenų panaudojimo galimybių teisinį reguliavimą, pastarųjų metų teisminėje praktikoje⁶⁰ buvo kiek konkretesnis, nurodydamas, kad tik kovos su sunkiais nusikaltimais arba didelės grėsmės visuomenės saugumui prevencijos tikslais galima naudoti slaptu būdu gautus duomenis⁶¹. Taigi šios išvados, savo ruožtu, leidžia teigti, kad Konstitucinio Teismo 2019 m. balandžio 18 d. nutarimo teiginiai, susiję su išslaptintos kriminalinės žvalgybos informacijos panaudojimo galimybe tiriant tarnybinius nusižengimus, apeliuojant į Baudžiamojo proceso kodekso 168 straipsnio 6 dalį, yra diskutuoti.

Konstitucinio teismo jurisprudencijoje nurodoma, kad įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, teisės aktų formuluotės turi būti tikslios, kad turi būti užtikrinamas teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna, teisės aktuose neturi būti nuostatų, vienu metu skirtingai reguliuojančių tuos pačius visuomeninius santykius⁶². Atsižvelgus į tai, kad Baudžiamojo proceso kodeksas, priešingai nei Kriminalinės žvalgybos įstatymas, nenumato galimybės procesinėmis prievartos priemonėmis gautus su asmens privačiu gyvenimu susijusius duomenis panaudoti tarnybinių nusižengimų tyrimui, kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimas aptariamam aspektu laikytinas nelegitimu.

Išvados

1. 2011 m. liepos 1 d. Operatyvinės veiklos įstatymo pakeitimu įteisinant galimybę tuomet vykdytos operatyvinės veiklos duomenis naudoti tiriant tarnybinius nusižengimus, nebuvo vertintas nei inicijuoto teisinio pokyčio proporcingumas ar pakeitimo pagrindu galinti kilti rizika, nei keičiamo teisės akto

60 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2018 m. spalio 2 d. sprendimas Ministeriui Fiscal (C-207/16)“, EU law - EUR-Lex, žiūrėta 2021 m. liepos 20 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:62016CJ0207>, „Europos Teisingumo Teismo 2021 m. kovo 2 d. sprendimas H.K. (C-746/18)“, Eur-lex praktika, žiūrėta 2021 m. liepos 20 d., <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=238381&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=7393988>.

61 Pastaba: Europos Teisingumo Teismas 2021 m. kovo 2 d. sprendime H.K. C-746/18 nagrinėjo klausimą dėl elektroninių ryšių priemonėmis gaunamų duomenų panaudojimo ir teisėsaugos institucijų galimybės gauti prieigą prie visų srauto ar vietos nustatymo duomenų proporcingumo klausimą. Šiame sprendime Europos Teisingumo Teismas konstatavo, kad „<...> draudžiamos nacionalinės teisės normos, leidžiančios valdžios institucijų prieigą prie visų srauto duomenų ar vietos nustatymo duomenų, kurie gali suteikti informaciją apie elektroninių ryšių priemonės naudotojo pranešimus arba jo naudojamų galinių įrenginių buvimą vietą ir leisti padaryti tiksliai išvadas apie jo privatų gyvenimą, nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ir baudžiamojo persekiojimo už jas tikslais, neribojant šios priemonės taikymo vien procedūromis, kuriomis siekiama kovoti su sunkiais nusikaltimais arba užkirsti kelią didelėms grėsmėms visuomenės saugumui...“.

62 „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas“, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 30 d., <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta193/content>.

vidinė darna ar darna su kitais teisės aktais. Šis legislatyvinis pokytis buvo paremtas tik politine valia.

2. Tik politine valia paremta operatyvinės veiklos duomenų panaudojimo plėtra buvo vykdoma pažeidžiant vienus pagrindinių teisėkūros principų: teisinio stabilumo, pagarbos asmens teisėms ir laisvėms, proporcingumo, kompetencijos ir profesionalumo bei tikslingumo principus.
3. Baudžiamojo proceso kodeksas nenumato galimybės procesinės prievartos priemonėmis gautus, su asmens privačiu gyvenimu susijusius duomenis perduoti tarnybinių nusižengimų tyrimui. Atsižvelgiant į tai, kad didžioji dalis Kriminalinės žvalgybos įstatyme numatytų duomenų rinkimo priemonių ir metodų savo poveikiu asmens teisėms ir laisvėms yra kone tapatūs Baudžiamojo proceso kodekse įtvirtintoms slaptoms procesinėms prievartos priemonėms, kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimui tiriant tarnybinius nusižengimus turėtų būti taikomas toks pat teisinis reguliavimas, koks numatytas Baudžiamojo proceso kodekse.
4. Šios išvados ir visuminis teisėtyros požiūris leidžia pagrįstai teigti, kad kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimas tiriant tarnybinius nusižengimus laikytinas nelegitimiu.

LEGALITY OF THE USE OF CRIMINAL INTELLIGENCE DATA IN THE INVESTIGATION OF OFFICIAL AND/OR DISCIPLINARY OFFENSES

Dovilė Šakalienė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *The aim of this article is to reveal the problems of legitimacy of the use of criminal intelligence data in the investigation of official and/or disciplinary offenses. These problems will be addressed via a holistic approach to legal research. The holistic approach to legal research was chosen when carrying out a qualitative study. This enabled individual problems of the legitimacy of the use of data not only to be identified, but also to be combined into a comprehensive answer to the key question of this publication: Is the use of criminal intelligence in the investigation of official and/or disciplinary offenses lawful?*

In accordance with the holistic approach to legal research, this use of data is analysed by using not only doctrinal but also social and axiological research. Based on these approaches, the legitimacy of the use of criminal intelligence data is analysed by determining the original purpose of criminal intelligence, the reasons and justification for the change of purpose, and the possibilities of using such data in parallel with criminal proceedings.

Keywords: *criminal intelligence, official and/or disciplinary offenses, criminal process, legislative requirements, use of date.*

Dovilė Šakalienė, Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos Baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso instituto doktorantė. Mokslinių tyrimų kryptys: baudžiamasis procesas, kriminalinė žvalgyba, žmogaus teisės.

Dovilė Šakalienė, doctoral student at the Institute of Criminal law and Procedure at the Law School at Mykolas Romeris University. Research interests: criminal process law, criminal intelligence, human rights.